

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ІШКІ ІСТЕР МИНИСТРЛІГІНІҢ
Б.БЕЙСЕНОВ АТЫНДАҒЫ ҚАРАҒАНДЫ АКАДЕМИСЯ

Әкімшілік құқық және ПО әкімшілік қызметі кафедрасы

ДӘРІС

**Лицензиялық рұқсат ету жұмысын жүзеге асыру бойынша ПО қызметін
ұйымдастыру**

Кафедра мәжілісінде талқыланды
және мақұлданды. №___ хаттама. 20__ж «__»__

ҚАРАҒАНДЫ

ЖОСПАР:

Кіріспе

1. Лицензиялық рұқсат ету жүйесінің құқықытқ негізі, міндеттері, мәні және түсінігі.

2. ПО-ң лицензиялық рұқсат ету жүйесін жүзеге асыру бойынша жұмысын ұйымдастыру.

Қорытынды

Кіріспе

Құқықтық мемлекеттегі заңдық жауапкершілік пен адам құқықтары мен бостандықтарының байланысы, ең алдымен, құқықтық нормаларда мемлекеттің өз азаматтары алдындағы заңдық жауапкершіліктерін бекіту проблемаларымен айқындалады. Қазақстанда мемлекет пен қоғамның заңдық жауапкершілікке деген жаңа көзқарасы заңнаманың түбегейлі өзгеруінен көрініс табады. Азаматтардың өз құқықтарын қорғау мақсатында сотқа арыздану мүмкіндігінің заңнамалық актілерде бекітілуі, сотқа шағымдану мен азаматтардың құқықтары мен бостандығына және заңды тұлғалардың мүдделеріне нұқсан келтіретін заңсыз актілерді жою институтының пайда болуы, құқық бұзғаны үшін экономикалық санкциялардың рөлінің күшейтілуі мен азаматтарға қарсы құқық бұзушылық жасалғаны үшін мемлекеттің өзінің материалдық жауапкершілігін мойындауына байланысты жауапкершіліктің аздап жеңілдетілуі, репрессия құрбандарын, репрессияға ұшыраған халықтарды ақтау мәселелері мемлекет пен адамдарды теңестіру қажеттілігін көрсетіп қана қоймай, сонымен қатар әрбір адамды сенімді қорғаумен қамтамасыз етіп, олардың адами, табиғи құқықтарын жүзеге асыруда қалтқысыз жұмыс істейтін механизмдерді бекітудің қажеттілігін көрсетеді.

«Қазақстан Республикасының ішкі істер органдары туралы» ҚР заңының талаптарына сәйкес ішкі істер органдарының қызметкерлері адамның және азаматтың өмірі мен денсаулығын, құқықтары мен бостандықтарын құқыққа қайшы қол сұғудан қорғауға міндетті. Заң шығарушы осы бапта азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау жөніндегі полиция органдарының міндетіне айрықша назар аударған. Мұндай прогрестің нақты кепілі ретінде осы Заңның көрсетілгендерді келтіруге болады: «Қызметкерлер азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін бұзған жағдайда ішкі істер органдары бұл құқықтарды қалпына келтіруге, келтірілген залалды өтеуге, кінәлі адамдарды жауапқа тартуды қамтамасыз етуге міндетті» [1].

Қазақстан Республикасындағы құқықтық мемлекет қалыптастырудың қазіргі кезеңінде құқықтың негізін қалайтын институттардың бірі, әрі жалпы жауапкершіліктің бір түрі болып есептелетін әкімшілік жауапкершіліктің маңызы аса зор. Ал жауапкершілік дегеніміз – тұлғалардың өз әрекеттеріне, теріс қылықтарына жауап беру қажеттілігі, міндеттілігі, сол әрекеттер үшін жауапты болуы болып саналады [2].

В.П. Тугаринов «Жауапкершілік - адамның өз іс-әрекетінің нәтижесін алдын ала көре білуі және осыған орай қоғамға қандай пайда немесе залал тигізетінін анықтай алатын қабілет-қарымы» екеніне назар аударады [3]. Бұл тұрғыда жауапкершілік субъективті сипаттағы құбылыс ретінде қарастырылады.

Полициялық мәжбүрлеу түрлерінің бірі болып табылатын әкімшілік жауапкершілік мынадай функциялар атқарады:

- алдын алушылық, яғни жеке және заңды тұлғаларды қолданыстағы әкімшілік заңнамаларды сақтауға шақыру;

- сақтандырушылық, әкімшілік-құқықтық актілер нормаларының талаптарының бұзылуын ескертетін объективті алғышарттардың жасалуына мүмкіндік туғызу;

- жалпы мемлекеттік мүдделерді сақтаудан көрінетін баламалылық функциясы, себебі әрбір мемлекет өз азаматтарына және заңды тұлғаларға қатысты, тек қана қылмыстық қудалауға тән болып келетін, арнайы күш қолдану шаралары мен психикалық мәжбүрлеулерді қолданумен байланысы жоқ ерекше жазалау әдістерін құқықтық реттеуге мүдделі;

- шектеушілік, орын алуы мүмкін құқық бұзушылық нәтижесінде келетін зиянның көлемін шектеу алғышарттарын жасау;

- құқық қорғаушылық, адам мен азаматтың құқықтары мен бостандықтарына кепілдік беретін Қазақстан Республикасы Конституциясының нормаларын ескермей қолдануға болмайтын, әкімшілік мәжбүрлеу шараларын заңнамалық реттеуде, азаматтардың жеке құқықтық мүдделерін мемлекеттік органдар билігінің жәрдемсіз қалдыруынан қорғауға қабілетті арнайы құқықтық тетік жасау [4].

Соңғы жылдары осындай қылмыстардың саны ұдайы өсуде. Олар басқа ауыр қылмыстарды жасаумен (азаматтардың өмірі мен денсаулығына қауіп төндіру, шабуыл жасап тонау, қорқытып алу және т.б.) үнемі байланысты болып отыр. Лауазымды адамдардың қаруды, оқ-дәрілерді, қару-жарақты және жарылғыш заттарды ұрлап, өткізу жайлары жиілеп кетті, бірақ көп жағдайда олар қылмыстық жауапқа тартылмайды. Осы санаттағы қылмыстарды жасау үшін бірлескен топтар мен қоғамдастықтардың ұйымдастырушылары мен мүшелері жазасыз қалып отыр.

Атыс қаруларын, оқ-дәрілерді, қару-жарақты және жарылғыш заттарды талан-таражға салушыларға соттардың негізсіз жаза қолданатын кездері аз емес.

Сот тәжірибесі қаруларды және оқ-дәрілерді сақтауды және оларды қолдану тәртібін реттеуді қамтамасыз етуге бағытталған заңдарды бұзу фактілерінің республиканың бірқатар аумақтарында, әсіресе әскери бөлімдер мен құрамаларда, соғыс техникасы мен қаруларды, арсеналдарды сақтау базаларында едәуір таралып отырғанын көрсетеді.

Осыған байланысты азаматтық қарудың заңсыз айналымымен байланысты құқықбұзушылықтардың түсінігін анықтау туралы өткір мәселе туындайды.

Сондықтан да аталған диплом жұмысы азаматтық қарудың заңсыз айналымымен байланысты құқық бұзушылықтардың алдын алуда ішкі істер органдарының жүйесіндегі лицензия рұқсат беру бөлімшелерінің қызметтерін қарастыруға арналған.

1. Лицензиялық рұқсат ету жүйесінің құқықтық негізі, міндеттері, мәні және түсінігі.

Ішкі істер органдары жүзеге асыратын лицензиялау-рұқсат ету жүйе әкімшілік-құқықтық нормаларда бекітілген қатаң түрде анықталған заттар мен құралдардың қолданылуы және өткізуі, иелену, тасымалдау, сақтау тәртібі, сонымен қатар, азаматтардың жеке бас қауіпсіздігін, қоғамдық қауіпсіздікті және қоғамдық тәртіпті сақтауын қамтамасыз ететін белгілі кәсіпорындар мен ұйымдардың ашылуы және қызмет етуі болып табылады.

Ішкі істер органдарының лицензиялау-рұқсат ету жүйені жүзеге асыру бойынша басты міндеттері:

- қолданылуына ерекше тәртіп белгіленген заттар мен нәрселерді иелену, сақтау, тасымалдау және қолдану тәртібін бұзуын ескерту;

- тағайындалуы бойынша емес және қылмыстық мақсаттарда қолданылатын шығындардың, ұрлықтың және олардың қолданылуының алдын-алу;

- күзеттік қызметке бақылау жасау.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйені жүзеге асыру бойынша ішкі істер органдарының қызметін реттемелейтін нормативтік-құқықтық актілер ішкі істер органдарының міндетіне қаруларды, оқ дәрілерді, жарылғыш заттарды иелену, сақтау, алып жүру және тасымалдау, заңнамаларда белгіленген тәртіппен тізім бойынша объектілерді ашу және онда қызмет ету тәртіптерінің сақталуын қамтамасыз ететін “Қазақстан Республикасының Ішкі Істер Органдары туралы” 23.04.2014ж. Қазақстан Республикасының заңы болып табылады. Бұл қызмет басқа да заңдармен, сонымен қатар, Қазақстан Республикасының Ішкі Істер Министрлігінің бұйрықтарымен, қаулыларымен, ведомствалық нормативтік актілерімен анықталады [4].

Ішкі істер органдарында лицензиялау-рұқсат ету жүйені жүзеге асыру бойынша жұмысты Қазақстан Республикасы ІІМ-нің әкімшілік полициясы Комитетінің лицензиялық-рұқсаттық жүйенің Басқармасы ұйымдастырады; облыстарда, үлкен қалаларда – ПД,ІБ, КІД қызметтерінің құрылымдық бөлімшелері орындайды.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйенің инспекторларының штаттық лауазымдары жоқ ішкі істер органдарында жұмыстың осы желісі бойынша қызметтерді, лицензиялау-рұқсат ету жүйені реттемелейтін нормативтік актілерді үйренгеннен кейін, сынақ тапсырғаннан кейін, ПД,ІБ, КІД қоғамдық қауіпсіздіктің полиция басқармасында олардың он күндік сынақтан өткеннен кейін қоғамдық қауіпсіздік бөлімінің инспекторлары және аса жақсы дайындалған кәсіби қатынастағы аймақтық полиция қызметкерлері жұмыс істейді.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйенің жұмыскерлерін қызметі бойынша тағайындау немесе орнын ауыстыру ПД,ІБ, КІД қоғамдық қауіпсіздіктің полиция басқармасының жетекшілерімен келісілуі керек.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйе бойынша қызметтерді жүзеге асыратын, лицензиялау-рұқсат ету жүйенің жұмыскерлерінің қызметтерін бақылау бөлімшелердің, қоғамдық қауіпсіздіктің полиция бөлімдерінің жетекшілеріне, қалалық, аудандық ішкі істер органдарының және көліктегі ПО-ң бастықтарына жүктеледі.

Полицияның аймақтық инспекторлары лицензиялау-рұқсат ету жүйенің желісі бойынша оларға бекітілген әкімшілік аумақтары бойынша полицияның аймақтық инспекторының жұмысын ұйымдастыру бойынша нұсқамаға сәйкес шараларды жүзеге асырады.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйені жүзеге асыру бойынша полицияның аймақтық инспекторларының жұмысын бақылау ПБ бастықтарына немесе олардың орынбасарларына жүктеледі.

ПБ-де лицензиялау-рұқсат ету жүйені жүзеге асыратын жұмыскерлер өз қызметінде басқа да қызмет орындарымен, сонымен қатар мемлекеттік және қоғамдық ұйымдармен өзара байланысады.

Рұқсаттық жүйені жүзеге асыру бойынша ПБ-ң барлық қызметі заңдылықты қатаң сақтауға негізделген. Осы қызметтерді атқаратын лауазымды тұлғалар өз жұмыстарын Қазақстан Республикасының ПМ-ң бұйрықтарына және нұсқауларына, әрекет етуші заңнамаларға сәйкес ұйымдастырады.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйенің инспекторы өз жұмысын ПБ-ң және өзінің жоспарына сәйкес құрады. Өз қызметінде лицензиялау-рұқсат ету жүйенің инспекторы оған лицензиялау-рұқсат ету жүйенің тәртіптері таралған атыс қаруы және газ тапанша қаруы бар немесе жұмысқа өткізілген заттары мен құралдары бар азаматтар санынан қоғамдық тәртіпті бұзу жөніндегі ПО-ң кезекші бөлімінің және медициналық айықтырғыштардың ақпаратын қолдануы керек. Лицензиялау-рұқсат ету жүйе таралған заттармен және құралдармен өткізілген оперативтік қызмет жұмыскерлерінің, куәліктік ақпараттардың, тергеушілердің полицияның аймақтық инспекторларының, жалпы үй қажеттіліктерінің тұспалдаулары, ақпараттары.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйе тәртіптері таралған, жұмысқа тұлғалардың заттармен және құралдармен өтуіне кедергі келтіретін кәсіпорын әкімшілігінен, мекемелерден, ұйымдардан, оқу орындарынан, денсаулық сақтау мекемелерінен алынған мағлұматтар міндетті түрде есепке алынады.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйенің жұмыскері өз қызметінде:

- ПБ-ң басқа қызмет бөлімдері мен бөлімшелерінің жұмыскерлерімен, сәйкесінше министрліктердің өкілдерімен, ведомстваның, ұйымның, аңшылық ұйымдардың және қоғамдық ұйымдардың өкілдерімен өзара қарым-қатынасты жүзеге асырады.

- Лицензиялау-рұқсат ету жүйенің таралған заттар мен құралдарды иелену, сақтау, есепке алу, тасымалдау, қолдану, тіркеу тәртіптерін реттемелейтін нормативтік актілерді, сонымен қатар, бұл мақсатта бұқаралық ақпарат құралдарының мүмкіндіктерін пайдалана отырып, оларды бұзғаны

үшін жауапкершілік жөнінде заңнамаларды түсіндіру бойынша жұмыстар жүргізеді.

Азаматтарды, кәсіпорындардың, мекемелердің және ұйымдардың өкілдерін рұқсаттық жүйенің жұмыскері қабылдау ыңғайлылығы үшін қалалық ІІБ-де, бірінші қабатта орналасқан және телефондық байланыспен қамтылған жеке қызметтік бөлме бөлінеді.

Қалалық ІІБ-де дәрілік өсімдік шикізатының сұрақтары бойынша азаматтарды және кәсіпорын өкілдерін қабылдау жұмасына кемінде 2 рет жүзеге асырылады, соның ішінде бір рет кешкі уақытта, сонымен қатар, айына екі рет – жұмыс істемейтін күндері.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйе саласында оларға салынған міндеттерді орындау үрдісінде, ІІБ келесі қызметтерді жүзеге асырады:

- рұқсаттық жүйенің объектілерінде тұлғаларды жұмысқа өткізу;
- қолданылуы шектеулі заттарды және нәрселерді қолдануға рұқсат беру;
- объектілерді ашық және жасырын басқару: оларда профилактикалық шараларды орындау;
- заңмен белгіленген жағдайларда берілген лицензиялар мен рұқсаттарды жоюы.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйенің объектілеріне сол және басқа тұлғаларды өткізуді жүзеге асыру, оларға лицензиялау-рұқсат ету жүйе белгіленген заттар мен құралдарды ұрлауын ескерту, сонымен қатар олардың қылмыстық мақсатта немесе тағайындалуына қарай емес қолданылуына жол бермеу мақсатында ІІБ-де қолданылатын негізгі әдістерінің бірі болып табылады.

Сондықтан кәсіпорындардың, мекемелердің және ұйымдардың жетекшілері ІІБ-ң алдын-ала келісімімен ғана белгіленген заттар мен құралдардың сақталуымен, тасымалдануымен және қолданылуымен байланысты азаматтарды жұмысқа ала алады.

Өз кезегінде соңғылары мұндай келісім бермей тұрып, осы тұлғалардың ІІМ, ІІД-ң оперативті есептеулері бойынша тексерісін жүргізеді, ал егер қажет болса – қауіпсіздік органдарына да жүргізеді.

Толығымен жүргізілген тексеру қылмыс жасау ойлары бар тұлғаларды немесе өзінің жеке қасиеттеріне қарай лицензиялау-рұқсат ету жүйенің объектілерінің жұмысына жіберілмейтін адамдарды анықтауға мүмкіндік береді. Сол кезде қарастырылып отырған объектілерге өтудің белгіленген тәртіптерін бұзу қаламаған салдарға алып келуі мүмкін. Осылайша, банктің күзет қызметіне негізгі тәртіпсіз қабылданған азамат В. қызметтік қарудан өзімен бірге тұратын адамды және қызын атып тастады. Зерттеу нәтижесінде В. ұзақ уақыт бойы психикалық ауруына байланысты психикалық-жүйелік диспансерде тіркеуде тұрғаны анықталды.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйе таратылатын заттар мен құралдарды иеленуге, сақтауға, алып жүруге және тасымалдауға, сонымен қатар кәсіпорын мен ұйымдардың қызмет етуіне рұқсат (лицензия) беру белгіленген

тәртіптерді ескермеген жағдайда келуі мүмкін салдардың алдын-алуға бағытталған ПО мен жүзеге асырылатын ұйымдастырушылық-профилактикалық шаралардың кешені болып табылады.

ПО және олардың әр түрлі деңгейдегі құрылымдық бөлімшелері қарастырылып отырған рұқсаттарды (лицензияларды) беруде құзыреттіліктің бірдей емес деңгейіне ие болады. Осылайша, Қазақстан Республикасы ІІМ-ң әкімшілік полиция Комитеті шет елдік азаматтардың атыс қаруды иеленуіне және әкелуіне лицензия береді.

Облыстардың ІІД-ң лицензиялау-рұқсат ету жүйесінің басқармасы, бөлімдері рұқсаттарды немесе лицензияларды: ату түрлерінің, стөндтер мен ату алаңдарын, қарулық жөндеу және пиротехникалық шеберханаларды ашуына; ойық, тегіс ұңғылы аңшылық қаруды және оқжатардағы оның оқ-дәрілерін сату құқығына береді, және оның әрекет ету мерзімін ұзартады.

Өз кезегінде ПО қалалық-аудандық органдары мекемелердің, кәсіпорындардың, ұйымдардың атыс қаруды және олардың оқ-дәрілерін, сонымен қатар, жарылғыш материалдарды иеленуге, тасымалдауға, сақтауға; Қазақстан Республикасының азаматтарына аңшылық тегіс ұңғылы атыс қаруларды сақтауға және алып жүруге рұқсат береді; Дәл солар газ тапаншаларын иеленуге, сақтауға және алып жүруге рұқсат береді.

Көліктегі ІІБ өз құзыреттілігінің шегінде кәсіпорындардың, ұйымдардың және мекемелердің қызметтік және азаматтық қаруларды сақтауына, қолдануына, тасымалдауына, сонымен қатар, олардың жұмыскерлерінің қаруды сақтауына және алып жүруіне рұқсат береді.

Қызметтік және азаматтық қаруларды және олардың оқ-дәрілерін сатуға және иеленуге, сонымен қатар, сақтауға, алып жүруге, пайдалануға, тасымалдауға, әкелуге және әкетуге лицензияларды беру тәртібі Қазақстан Республикасының “Қарудың жеке түрлерінің айналымын мемлекеттік бақылау жөніндегі” Заңымен және Қазақстан Республикасының ІІМ-ң N 111 01.03.03ж. бұйрығымен реттеледі.[5]

Рұқсаттарды (лицензияларды) беру белгілі бір тәртіпте жүргізіледі. Алдымен, қызығушылық танытқан тұлғалар ІІБ-не сәйкесінше рұқсаттарды және лицензияларды беру өтініштерімен сүйенеді. Қажет болған жағдайда, өтініш берушімен ұсынылған мәліметтердің нақтылығы ІІБ-ң және Прокуратураның сәйкес КБО-на сұрау жасау арқылы тексеріледі. Одан кейін қызығушылық танытқан ұйымдардың құрамындағы лицензиялау-рұқсат ету жүйенің, мемлекеттік өртке қарсы қызметінің (объектінің сипатынан тәуелді) және сәулет, тау-кен техникалық бақылаудың және т.б. жұмыскерлерінің комиссиясы құрылады. Бұл комиссия лицензиялау-рұқсат ету жүйеге түсіп, бұл жағдайлардың жеке және қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету етпеуін анықтай отырып, заттар мен құралдарды сақтау, тасымалдау, және қолдану шарттарына толық тексеруді жүзеге асырады. Тексеріс нәтижелері сәйкес рұқсаттарды немесе лицензияларды беру үшін негіз болып табылатын, комиссияның қорытындыларын белгілейтін актта айқындалады.

Нормативтік актілер бойынша ПО беретін рұқсаттардың (лицензиялардың) әрекет етуінің келесі мерзімдері орнатылған:

- заттар мен құралдарды үш айға дейін иеленуге, тасымалдауға (жарылғыш заттарға- алты айға дейін);

- заттар мен құралдарды сақтауға, объектілердің қызмет етуіне, өндіру, сату құқығына – үш жылға;

- азаматтардың өзін-өзі қорғау үшін атыс қаруды сақтауы және алып жүруді – үш жылға.

Қатысты қолданудың ерекше тәртібі орнатылған, заттар мен нәрселерді қолдану тәртібінің бұзылуын ескертуге бағытталған профилактикалық шаралардың өткізілуі ІІБ-ң лицензиялау-рұқсат ету жүйені жүзеге асыруы бойынша маңызды қызметі болып табылады. Бұл шаралардың мазмұны лицензиялау-рұқсат ету жүйенің жағдайын сипаттайтын объектілердегі ахуалды талдаудың нәтижелерінің есепке алынуымен сипатталады.

Белгіленген тәртіптердің бұзылуына жол бермеу мақсатында ПО-ң жетекшілері объектілердің әкімшіліктерінің өкілдерімен, сонымен қатар, заттар мен құралдардың сақталу, тіркелу, қолданылу тәртібіне тікелей жауап беретін тұлғалармен сұхбат және сабақ жүргізеді.

Жақсы ұйымдастырылған құқықтық насихаттау жағдайларында халықтың арасында құқықтық нормалардың мәтінінен тұратын орталық және жергілікті баспа мүмкіндіктерін, радио, теледидар бойынша сөз сөйлеуді, үгіттеу әдістерінің таралуын қолдану жолымен жұмыс аса тиімді жүргізілуде.

ПО қызметкерлері профилактикалық шараларды қолдану үстінде бұрын қару қолдану арқылы адам өлімі, қаскүнем бұзақылық үшін сотталған тұлғаларды, сонымен қатар, лицензиялау-рұқсат ету жүйе орнатылған заттар мен нәрселерді ұрлауына бейімділігі және қоғамдық тіршілікке қарсы салауатты өмірді ұстанатыны белгілі болған тұлғаларды анықтайды және тұтқындайды. Және де сонымен бірге сол мезгілде халықтан заңсыз сақтаулы тұрған қаруларды, оқ-дәрілерді, жарылғыш заттарды анықтауына және тартып алуына байланысты жұмыстар жүргізіледі.

Қылмысты ескертуде және кездейсоқ жағдайлардың алдын-алуда ПО-ң атыс қару иелерімен өткізілетін оны сақтауы және қолдануы, осы тәртіпті бұзғаны үшін қойылатын жауапкершілігі жөнінде жүргізілетін сұхбаттары маңызды рөл атқарады.

Әрекет етуші заңнамаларға сәйкес әкімшілік тәртіпте ПО-ң дәлелді қаулысы бойынша жүйелі түрде қоғамдық тәртіпті бұзатын, спирттік ішімдіктерді теріс пайдаланатын немесе психикалық аурулармен ауыратын тұлғалардың лицензиялары жойылады және аңшылық қарулары, басқа да атыс қарулары, газ тапаншалары және оның оқ-дәрілері тартып алынады. Айтылып кеткен негіздер бойынша тартып алынған қару және оқ-дәрілер ПО-да заңға сәйкес шешім қабылдағанша сақталады.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйенің тәртіптерін бұзуды ескерту бойынша профилактикалық шаралардың тиімділігі лицензиялау-рұқсат ету жүйенің қызметкерлерінің, полиция инспекторларының ПО-ң басқа: жедел-іздігі

қызметінің, жол полициясының, тергеу жұмыскерлерімен өзара келісілген әрекеттерімен қамтамасыз етіледі.

Лицензиялау-рұқсат ету саладағы құқық бұзушылықтарды ескерту бойынша жұмыстардың нәтижелілігі айтарлықтай шамада айқындалған жетіспеушіліктерді кетіруге бағытталған объектілердегі аса маңызды және жүйелі бұзушылықтар жайлы және олардың талқылауына нақты ұсыныстарды шығаруын мемлекеттік басқару органдары мен басқармаларының өз мезгілінде ақпараттандыруымен қамтамасыз етіледі.

Азаматтық және қызметтік қарулардың айналымымен байланысты лицензиялар мен рұқсаттарды жою, оларды берген ПО-мен мынандай жағдайларда жүргізіледі:

- лицензиямен немесе рұқсатпен белгіленген мерзімнің аяқталуы;
- кәсіпорынның, ұйымның немесе мекеменің лицензия мен рұқсаттан өз еркімен бас тартуы немесе көзін жоюы;
- нақты Заңмен немесе басқа да құқықтық актілермен қарастырылған талаптарды заңды немесе жеке тұлғалардың бұзуы немесе орындамауы;
- халықаралық келісімдерден және үкіметаралық келісімдерден туындайтын жағдайларда;
- одан әрі қолдануға жарамсыз қаруды ПО-на беру;
- қаруды мақсаттық тағайындалуы бойынша қолданбау;
- қаруды өндіру, иелену, сақтау, тіркеу, алып жүру, тасымалдау және пайдалану тәртіптерін бұзу.

Қаруды сақтауға және алып жүруге рұқсат берілмейді, ал берілгендері жойылады, егер тұлға:

- психикалық аурулармен ауырса;
- қоғамдық тәртіпті дөрекі бұзса;
- сәйкесінше тіркеуде тұрған, маскүнем немесе нашақор болса;
- қасақана қылмыс жасағаны үшін заңды тәртіпте өтелмеген немесе соттылығы жойылмаған болса;
- қылмыс жасағаны үшін қылмыстық жауапкершілікке тартылған болса;
- тұрақты мекен-жайы болмаса.

Жүйелі бұзушылық немесе белгіленген тәртіптерді ескермеу үшін лицензияларды жоймастан бұрын, лицензияны алушының белгіленген мерзімде бұзушылықтарды жою жөніндегі жазбаша ескерту болу керек. Бұзушылықтарды жойғанша қаруды сақтауға арналған бөлмелерге қажет болған жағдайда сүргі салынады. Лицензияны немесе рұқсатты жою жағдайында оны қайта алу тек белгілі бір мерзім өткеннен кейін ғана мүмкін екенін айта кеткен жөн.

Жарылғыш заттармен, атыс қарумен және газ тапаншалармен байланысты тұлғалардың жұмысқа кіруіне кедергі келтіретін жағдайлар болған кезде, ПО жазбаша түрде мекеменің, ұйымның, кәсіпорынның әкімшілігіне мәлімдейді.

2.ПО-ң лицензиялық рұқсат ету жүйесін жүзеге асыру бойынша жұмысын ұйымдастыру.

Мемлекеттік басқарудың қазіргі кезеңінде атқарушы биліктің органдарының, соның ішінде ішкі істер органдарының қызметінде мемлекеттік бақылау-қадағалау қызметінің түрлі формалары мен әдістері бар және қолданылады. Мемлекеттік басқарудың дамуы мен жетілуіне қарай сәйкесінше, оның формалары мен әдістері де өзгерістерді басынан өткізді.

Қару жасауды Мемлекеттік бақылауды Қазақстан Республикасының Үкіметі жүзеге асырады. Ішкі істер органдарының маңызды қызметтерінің бірі лицензиялау-рұқсат ету жүйенің объектілеріне бақылау жүргізу оларда белгіленген тәртіптерді сақтауын қамтамасыз ететін маңызды әдіс ретінде жүзеге асырылуы формасы мен әдістері болып табылатын лицензиялау-рұқсат ету жүйені орындау болып табылады. Қаруды иеленуін, тасымалдауын, алып жүруін және қолдануын (әскери қолмен ататын қаруды санамағанда) бақылауды Қазақстан Республикасының ІІМ-і жүзеге асырады.

Әскери, қолмен ататын қаруды иеленуге, сақтауға, тасымалдауға, алып жүруге және қолдануға мемлекеттік бақылауды Қазақстан Республикасының Үкіметі және уәкілетті органдары жүзеге асырады.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйенің объектілерін бақылау ашық және жасырын түрде жүзеге асырылады:

Рұқсаттық жүйені қамтамасыз етудің негізгі тәсілі барысында келесі мәселелер шешілетін, ашық бақылау болып табылады:

- белгіленген тәртіптердің бұзушылықтары, осы бұзушылықтарды болдыратын себептер мен шарттары анықталады, оларды жоюға шаралар қолданылады;

- лицензиялау-рұқсат ету жүйеге түсетін заттар мен нәрселердің ұрлануы ескертіледі, оларды тағайындалуы бойынша қолданбау және қылмыстық мақсаттарда қолдану жағдайлары анықталады және қиыстырылады;

- белгіленген заттар мен нәрселердің сақталуымен, тасымалдануымен және қолданылуымен байланысты жұмысқа кіретін азаматтарды тексеру, сонымен қатар лицензиялау-рұқсат ету жүйенің объектілеріндегі осы тұлғалардың қызметтерін тексеру жүзеге асырылады;

Рұқсаттық жүйенің тәртіптерін орындаудың ашық бақылауына сәйкесінше рұқсаттарды беру кезіндегі объектілерді алдын-ала тексеру, осы объектілерді одан ары жүйелі зерттеу, лицензиялау-рұқсат ету жүйеге түсетін заттар мен құралдармен байланысты тұлғаларды жұмысқа өткізу және тексеру, олардың қызметін тексеру, объектілерді есепке алу, сонымен қатар, белгіленген тәртіптердің бұзушылықтарын ескерту және жою бойынша профилактикалық шаралардың өткізілуі.

Қажетті шамасына қарай ПО-да қызмет көрсетілетін аумақтың шегінде лицензиялау-рұқсат ету жүйе объектілерінің тұтас немесе таңдаулы тексерістерін жүзеге асырады. Ашық тексерулерге ұсынылатын негізгі

талаптардың бірі соған қатысты ерекше тәртіп орнатылған заттар мен нәрселерді қолдану тәртібінің бұзушылықтарын уақытымен табуына және оларды жоюына қажетті шаралар қолдануға мүмкіндік беретін оларды жүзеге асырудың жүйелілігі болып табылады. Лицензиялау-рұқсат ету жүйенің барлық объектілері тоқсанына бір реттен артық, ал 20 немесе одан көп бірлік атыс қарулар сақталғандарына, жарылғыш материалдар қоймаларына – ай сайын тексерілуі керек.

ПО жетекшілері жартыжылдықта бір реттен артық атыс қаруы бар ірі объектілерді және жарылғыш материалдардың базалық қоймаларын жекелей тексеруі тиіс. Азаматтардың атыс қаруларды үй жағдайларында сақтаудың тәртіптерін бұзбауды тексеру ПО-ң лауазымды тұлғаларымен жылына бір рет кем емес тексеріледі. Алайда, ертеде өткізілген тексерістердің мерзімінен тәуелсіз түрде әрбір жағдайда заттар мен құралдарды сақтауға рұқсатты созуды әзірлегенде; рұқсат берілген адамнан заттар мен құралдарды сақтаудың орнының ауысуына, жетекшісінің басқа болуына байланысты рұқсатты қайта әзірлегенде; заттардың санының, қоймалардың сыйымдылығының өзгеруі кезінде.

Бақылауды жүзеге асырмай тұрып, алдымен нақты объектінің тексерістерінің материалдарымен танысу қажет, әсіресе, оның ерекшеліктеріне, сонымен қатар, ертерек ашылған бұзушылықтарына, оларды жоюдың ұсыныстары мен шараларына назар аударған жөн. Сонымен қатар, заттармен нәрселердің сақталуын, қойманың оларды сақтауына жарамдылығын, объектінің күзетінің ұйымдастырылуын (соның ішінде, шектеудің, жарықтандырудың, сигнализацияның және күзетті күшейтудің басқа да әдістерінің болуы және жұмыс істеуі; күзеттің қарулануы, қаруды пайдалана білуі, өткізу тәртібін ұйымдастыру және т.б.), лицензиялық-рұқсат ету жүйенің объектілерінде жұмыс істейтін тұлғалардың қауіпсіздігін, қажетті құжаттамалардың болуын қамтамасыз ететін жағдайлардың ескерілуіне басты назар аудару қажет.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйенің объектілерінің іс-әрекеттік бақылауын жүзеге асыру үшін ПО-ң лауазымды тұлғалары келесі құқықтармен үлестірілген:

- билігінде осы объектілері бар субъектілерден қажетті құжаттамаларды ұсынуын талап ету, сонымен қатар, қажетті жазбаша және ауызша ақпараттарды алып отыру;

- лицензиялау-рұқсат ету жүйеге түсетін заттар мен нәрселердің шығарылу, сату, сақтау және қолданылу орнын тексеруді жүзеге асыру;

- азаматтар мен тұлғаларға орындауына белгіленген тәртіптердің тексеру үстіндегі анықталған бұзушылықтарын жою жөніндегі міндетті түрде жазбаша ескерту беру. Бірақ, сонымен қатар бақылау қызметтерін жүзеге асыру олар нақты субъектілердің құқықтары мен заңды қызығушылықтарын еш тоқтаусыз сақтауы қажет.

Тексерісті жүргізген ПО-ң қызметкері бұзушылықты анықтау жағдайында анықталған жетіспеушіліктердің мәні толығырақ мазмұндалатын және оларды жоюға белгілі бір мерзім берілетін акт жасайды.

Бұзушылықтар болмаған жағдайда тексеруші еркін түрде баяндама құрастырады. Лицензиялау-рұқсат ету жүйенің барлық объектілерін тексерудің барлық материалдары соларға байланысты сәйкес шешімдерін қабылдайтын ПО-ң жетекшілеріне міндетті түрде жеткізіледі.

Тәжірибе жүзінде расталғандай, айтарлықтай нәтиже Қазақстан Республикасының аумағында, облыстарында орналасқан лицензиялау-рұқсат ету жүйенің барлық біртекті объектілерін тексергеннен болады. Мұндай тексерістердің материалдарының жалпылауының және талқылауының нәтижелері белгіленген тәртіптердің сипатты бұзушылықтарын анықтауға, сондықтан болашақта оларды жою және оларға жол бермеу бойынша қажетті шараларды белгілеуге мүмкіндік береді.

Рұқсаттық жүйенің жасырын тексерулері басым түрде, лицензиялау-рұқсат ету жүйе таралатын заттар мен құралдарды сақтау, тасымалдау, күзету және қолдану тәртіптерінің маңызды бұзушылықтары жөніндегі жеткілікті мағлұматтар, сонымен қатар оларды ұрлау, тағайындалуы бойынша қолданбау және қылмыстық мақсаттарда қолдану жөніндегі мәліметтер бар болған жағдайларда полицияның жедел-іздігі қызметтерімен жүзеге асырылады.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйенің объектілерін ашық бақылау үрдісінде ПО лицензиялау-рұқсат ету жүйенің әрекетіне түсетін заттар мен құралдарды сақтаумен, пайдаланумен, тасымалдаумен байланысты тұлғаларды жұмысқа өткізуін жүзеге асырады. Бұл ретте өткізуден бас тарту мынаған байланысты болуы мүмкін: нақты тұлға денсаулық жағдайы бойынша аталған жұмыстарда жұмыс істей алмайтынын немесе атыс қаруларды қолдана алмайтынын куәландыратын медициналық мекеменің қорытындысы; тексерілетін адамның қоғамдық тәртіпті жүйелі түрде бұзуы, спирттік ішімдіктерді теріс қолдану, дәрігердің тағайындауысыз нашакорлық заттарды пайдалану жайлы мәліметтер; қылмыс жасауына байланысты айып салу, сонымен қатар, сотқа тарту; ерекше қауіпті мемлекеттік және ауыр қылмыстар, атыс қаруды және жарылғыш заттарды қолдану арқылы жасаған қылмыстар үшін тәртіп бойынша белгіленген өтелмеген немесе соттылығы жойылмаған. Бұл және басқа да жағдайлар азаматтың жеке детективтік немесе күзеттік қызметтерді жүзеге асыруына берілетін лицензияны, сонымен қатар, азаматтық қаруды иеленуге лицензияны беруден бас тартуға негіз бола алады.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйенің тәртіптерін сақтауды бақылау тиімділігін қамтамасыз етуде үлкен рөл объектілерді есепке алуға жұмсалады. Ол тек қана рұқсат ету жүйелердің объектілерінің иелерінің және қолданушыларының белгіленген тәртіптерінің ескерілуін қамтамасыз етіп қана қоймай, сонымен қатар, айналымы шектеулі заттардың және құралдардың ұрлануымен немесе құқықсыз қолданылуымен байланысты

құқық бұзушылықтарды мезгілімен ескертуіне, бұлтартпауына және ашуына септігін тигізеді. Лицензиялау-рұқсат ету жүйенің объектілерінің есепке алынуы ПО-мен келесі формаларда жүзеге асырылады: журналдық, тіркеу істері, бақылау-тіркеу істері, картотекалар.

Тіркеу ісі ПО-да лицензиялау-рұқсат ету жүйе объектілерінің әрқайсысына жүргізіледі. Ол екі бөлімнен тұрады: біріншісінде объектіні ашуға негіз болған материалдар, сәйкес рұқсаттарды алуына байланысты санақ, ақпараттың көшірмесі және анықталған бұзушылықтар мен оларға жауаптардың ұсыныстары жинақталады; екіншісінде – заттар мен құралдарды сақтауға, тасымалдауға және қолдануға рұқсаттары бар тұлғалар жайлы мәлімет, аталған тұлғаларды тексеру материалдары, сонымен қатар, объектіні тексеру жөніндегі акт пен рапорттар. Тіркеу істері әрқашан ПО-да сақталады. Объектіні басқа ІІ органдарына бақылауға берген жағдайда, ол жерге тіркеу істері де жіберіледі.

Журнал бойынша газ тапаншаларын иеленуге және атыс қарулардың иелеріне ашық лицензияны беретін тұлғаларды тіркеу жүргізіледі. Онда келесі мәліметтер беріледі: қару иелерінің тегі, есімі, әкесінің аты, мекен-жайы; қарудың түрі, үлгісі, сериясы, калибрі және нөмірі; қаруды сақтауға және алып жүруге ашық лицензияның немесе рұқсаттың нөмірі, рұқсаттың қызмет ету мерзімі; иесінің мекен-жайы бойынша атыс қарудың сақталуын тексеруді жүргізу жөніндегі белгілеулер; қаруды тіркеуден алып тастау себептері бойынша белгілеулер.

Жеке іс газ тапаншасын немесе атыс қаруды иеленетін әрбір тұлғаға жүргізіледі. Онда қаруды иеленуге негіз болған материалдар, иесінің карточка-өтініші, қажетті тексеру материалдары жазылады. Осылайша, газ тапаншаларының және аңшылық тегіс ұнғылы атыс қарулардың иелеріне жеке істері ПО-да тұрақты мекен-жайлары бойынша, ал аңшылық ойық ұнғылы атыс қарулардың иелеріне ІІМ, ІІД, ІІБ-ң лицензиялау-рұқсат ету жүйелерінің бөлімшелерінде сақталады.

Бақылау-тіркеу істері ІІМ, ІІД, ІІБ, КІІД, КПО-да әрбір бағынышты ІІ органына жүргізіледі. Онда лицензиялау-рұқсат ету жүйенің объектілері, сақталатын және қолданылатын қару, жөніндегі мәліметтер, қару иелері туралы мағлұматтар, анықталған жетіспеушіліктер туралы ұсыныстар, сонымен қатар, лицензиялық-рұқсаттық жүйенің желісі бойынша басқа да материалдар жазылады.

Атыс қару иелерінің картотекасы ішкі істер қалалық-аудандық органдарының кезекші бөлімдерінде жүргізіледі. Бұл картотека түрлі құқық бұзушылықтар үшін тұтқындалған тұлғаларды тексеру үшін, сонымен қатар, полиция жасақтарын кездейсоқ жағдайларға шыққанда ақпараттандыру үшін оперативті кезекшілермен қолданылады.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің қару айналымы саласындағы уәкілеттілігі:

Қазақстан Республикасына қаруды бақылаудың бірыңғай үрдістерін белгілеу, қару жөніндегі Қазақстан Республикасының нормативтік актілерінің жетілдірілуі;

- қаруды шығаруға лицензия беру;
 - қаруды шығаруды бақылауды ұйымдастыру;
 - әскери қаруды және оның оқ-дәрелерін экспорттау мен импорттауды квоталау және лицензиялау;
 - қаруды иелену, сақтау, тарату және тіркеу тәртіптерін анықтау;
- Қару айналымы саласындағы ІІМ-нің уәкілеттілігі:
- қаруды иеленуін, сақтауын, тасымалдауын, тіркеуін және пайдалануын бақылауды ұйымдастыру;
 - Қазақстан Республикасы аумағына қаруды әкелуге және шекарадан әкетуге рұқсат беру;
 - Қазақстан Республикасының Үкіметімен анықталған тізім бойынша Қазақстан Республикасы Парламентінің депутаттарының және лауазымды тұлғалардың қызметтік-штаттық қаруларды алып жүруіне және сақтауына рұқсат беру.

Қару айналымын бақылау саласындағы ІІО-ның құзыреттілігі мыналардан тұрады:

- қаруды (әскери қаруды есепке алмағанда) иеленуге, сақтауға, алып жүруге, тасымалдауға, қолдануға рұқсат беру;
- азаматтардың, кәсіпорындардың, мекемелердің және ұйымдардың иелігіндегі қаруларды тіркеу;
- ату тирларын, ату алаңдарын, ату-аңшылық стендтерін, қарулықжөндеу шеберханалары мен қаруларды және оқ-дәрілерді сату бойынша дүкендерін ашуға рұқсат беру;
- қаруды тіркеуді қамтамасыз ету;
- қаруды иеленудің, сақтаудың және қолданудың белгіленген тәртіптерін сақтауды бақылау;
- спорттық ұйымдарға сайыстарда қатысу үшін Қазақстан Республикасы аумағына қаруды, оқ-дәрілерді әкелуге және шекарадан әкетуге рұқсат беру;
- нақты заңмен қарастырылған, яғни “Қарудың жеке түрлерінің айналымын мемлекеттік бақылау жөніндегі” 30.12.98ж. Қазақстан Республикасының Заңы жөнінде айтылып тұр.

ІІО жоспарларын орындамау кезінде лицензиялау-рұқсат ету жүйелердің объектілерінде айтарлықтай емес, бірақ жүйелі бұзушылықтар жағдайында полиция қызметкерлері бұл қателіктерді жіберген лауазымды тұлғаларды министрліктің, ведомстваның, кәсіпорын, мекеме немесе ұйым әкімшілігінің алдында тәртіптік жауапкершілікке тартуды өтініш етуге құқылы.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйені жүзеге асыру бойынша ішкі істер органдарының жұмысын ведомствалық реттеу “Ішкі істер органдары жөніндегі” Қазақстан Республикасының Заңымен, “Лицензиялау жөніндегі”,

“Нашақорлық құралдар, психотропты заттар, прекурсорлар және олардың заңсыз айналымына және оларды теріс пайдалануына теріс әрекет ететін шаралар жөніндегі”, “Қарудың жеке түрлерінің айналымын мемлекеттік бақылау жөніндегі”, “Күзет қызметі жөніндегі” Қазақстан Республикасының Заңымен және Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1998ж 9 наурызынан N 186 “Бақылануға тиісті нашақорлық заттар, психотропт әдістер және прекурсорлар жөніндегі”, 2000 жылдың 3 тамыздан N 1176 “Қарудың жеке түрлерінің айналымын мемлекеттік бақылау жөніндегі Қазақстан Республикасының Заңын жүзеге асыру жөнінде”, 2000жылдың 31 қазанынан N 1636 “Қазақстан Республикасындағы спортпен айналысуға және оқыту мақсаттарында қаруды қолдану тәртіптері жөніндегі”, 2000ж. 10 қарашасынан N 1693 “Қазақстан Республикасында нашақорлық заттардың, психотропты заттардың және прекурсорлардың айналымын мемлекеттік бақылау тәртібін бекіту жөніндегі”, 2002 ж. 16 шілдеден N 787 “азаматтық пиротехникалық заттар мен бұйымдарды жасау, шығару, жөндеу, сату, иелену, жинақтау, экспонаттаумен және оларды қолданумен байланысты қызметті лицензиялау бойынша біліктілік талаптарын бекіту жөніндегі заңнамаларға сәйкес жасалған”[6].

Нұсқамамен ішкі істер органдарының жұмысын ұйымдастырудың негізгі міндеттері мен әдістері анықталған және лицензиялау-рұқсат ету жүйені жүзеге асыру бойынша лауазымды тұлғалардың құзыреті шектелген.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйені жүзеге асыру бойынша ішкі істер органдарының міндеттері Қазақстан Республикасындағы қару және оның патрондарының айналымы тәртібін бұзуды ескерту, ерекше қолдану тәртібіндегі заттар мен нәрселерді иелену, тіркеу, сақтау, тасымалдау және қолдану, сонымен қатар, оларды жоғалту, ұрлану, тағайындалуы бойынша емес және қылмыстық мақсаттарда қолдану тәртіптерін ескерту болып табылады.

ПО-на заңды және жеке тұлғалардың келесі тәртіптерді бақылауы жүктелген:

- азаматтық және қызметтік қаруды және олардың патрондарын жасау, шығару, жөндеу, сату, иелену, жинақтау, экспонаттау, сақтау, тіркеу, тасымалдау және әкелу (әкету);

- жіктелуі Қазақстан Республикасының Заңнамасымен және оларды сақтау орындарында бекітілген жарылғыш заттарды, азаматтық пиротехникалық заттарды және олардың бұйымдарын қолданумен иелену, тасымалдау, сақтау, тіркеу, әкелу;

- ату тирлерін және ату алаңдарын, ату-аңшылық стендтерін, белгілік-нақыштық шеберханаларды, түрлі түсті суретті көпмүшелік көшірме техникасымен жабдықталған көпмүшелік аймақтарды ашу және қызмет істеу;

- улы, нашақорлық, психотропты заттарды және прекурсорларды, радиоактивті материалдарды сақтау және заңды тұлғалы қызметкерлердің қызметтің лицензияланған түріне біліктілік талаптарының сәйкес болуы;[7]

ПО лицензиялау-рұқсат ету жұмысты азаматтық, қызметтік қаруларды және олардың патрондарын, жарылғыш материалдарды, азаматтық пиротехникалық заттар мен бұйымдарды олардың қолдануымен, түрлі түсті суретті көпмүшелік-көшірмелік техникамен жабдықталған көпмүшелік аймақтарды, улы, нашақорлық, психотропты заттарды және прекурсорларды сақтаумен байланысты объектілерді толығымен, жүйелі түрде зерттеуімен жүзеге асырады; ату тирлерін және ату алаңдарын, ату-аңшылық стендтерін, белгілік-нақыштық шеберханаларды ашу мен қызмет істеу.

Объектіні жан-жақты зерттегеннен кейін сәйкес лицензиялар немесе рұқсаттар беріліп, келесі бақылау жүргізіледі, сонымен қатар, лицензиялау-рұқсат ету жүйенің тәртіптерін бұзуды ескерту және алдын-алу үшін өткізілетін профилактикалық шаралар жүргізіледі. Бұл тәртіптерді бұзған жағдайда, әрекет етуші заңнамаға сәйкес кінәлі тұлғаларды жауапкершілікке тарту бойынша шаралар қолданылады.

Қазақстан Республикасының Ішкі Істер Министрлігі:

1) береді:

- азаматтық және қызметтік қаруларды және олардың патрондарын, азаматтық пиротехникалық заттарды және оның қолдануымен бұйымдарды, сонымен қатар өзін-өзі қорғаудың химиялық құрылғыларын жасап шығару, өндіру, жөндеу, сату, иелену, жинақтау, экспонаттау құқықтарына лицензия ;

- Қазақстан Республикасының заңнамаларына сәйкес қызметтік қаруларды иеленуге құқығы бар саяси мемлекеттік қызметкерлерге, Қазақстан Республикасы Үкіметінің 3.08.2000 ж. N 1176 заңнамаларымен бекітілген Қазақстан Республикасындағы қару және олардың патрондарының айналымының тәртібіне байланысты ерекше жарлықты міндеттері бар заңды тұлғаларға және Қазақстан Республикасының депутаттарына, прокурорларына бекіту үшін қызметтік қаруларды және олардың патрондарын иеленуге құқылы болуы үшін лицензия;

- азаматтық және қызметтік қаруларды және олардың патрондарын, жарылғыш заттарды, дәріні, азаматтық пиротехникалық материалдар мен олардың қолдануымен бұйымдарды, улы заттарды түрлі түсті суретті көпмүшелік-көшірмелік техникалық заттарды заңды тұлғаларға әкелуіне және әкетуіне, ал Қазақстан Республикасының азаматтарына және шет елдік азаматтарға азаматтық қаруды әкелу және әкетуге рұқсат;

- Қазақстан Республикасының азаматтарына азаматтық қаруларды иелену, сақтау, сақтау және алып жүру құқықтарына рұқсат;

- шет елдік азаматтарға азаматтық қаруларды иелену, сақтау, сақтау және алып жүру құқықтарына рұқсат;

- қаруды сату комиссиясына жіберу;

- Қазақстан Республикасы азаматтарына марапаттық қаруларды сақтау және алып жүру құқығына рұқсат;

2) үйлестіреді:

- жарылғыш заттарды және материалдарды, азаматтық пиротехникалық заттарды және олардың қолданылуымен бұйымдарды, азаматтық және

қызметтік қаруларды және олардың патрондарын импорттаушының импортына(экспортына), кепілдемелік міндеттеріне өтініш;

- қызметтік қаруларды және олардың патрондарын иелену құқығына таласушы заңды тұлғаларға қажетті көлемде қарулар мен олардың оқ-дәрілері жөнінде мағлұмат.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйе бойынша өзінің қызметтерін толық көлемде жүзеге асыра отырып, Қазақстан Республикасының ІІМ Қазақстан Республикасының заңнамаларына сәйкес лицензиялар мен рұқсаттардың басқа түрлерін де бере алады.

Астана және Алматы қалаларының ішкі істер департаменттері, облыстық және көліктегі ішкі істер департаменттері, Қазақстан Республикасының ішкі істер министрлігінің арнайы полициясының басқармасы (кейін – Астана, Алматы қалаларының ІІД, облыстық және көліктегі ІІД және ІІБ және Қазақстан Республикасы ІІМ АІБ):

1) жүзеге асырады:

- азаматтық және қызметтік қаруларды және олардың патрондарын, азаматтық пиротехникалық заттарды және олардың қолдануымен бұйымдарды, сонымен қатар, өзін-өзі қорғаудың химиялық құрылғыларын жасау, шығару, жөндеу, сату, иелену, жинақтау, экспонаттау құқығына лицензия алу үшін таласатын заңды және жеке тұлғаларға лицензия алдындағы құжаттарды дайындау;

2) ұсынады:

- жарылғыш заттарды, дәрілерді иелену, сақтау (жұмыс істеу) құқығына рұқсат;

- Қазақстан Республикасы азаматтарына азаматтық қаруларды сақтау, иелену, сақтау және алып жүру құқығына рұқсат (соның ішінде ойық ұнғылы);

- прокурорларға қызметтік қаруларды (тапаншаны) сақтау және алып жүру құқығына рұқсат;

- ерекше жарлықты міндеті бар заңды тұлғаларға және күзеттік қызметтің субъектілеріне қызметтік қаруларды иелену құқығына лицензия(соның ішінде ойық ұнғылы);

- ерекше жарлықты міндеті бар заңды тұлғаларға және күзеттік қызметтің субъектілеріне және азаматтық және қызметтік қаруларды және олардың патрондарын сату құқығына заңды тәртіпте белгіленген тәртіпте мемлекеттік лицензия алған заңды тұлғаларға қызметтік қаруларды (соның ішінде ойық ұнғылы) сақтауға және алып жүруге рұқсат;

- азаматтық және қызметтік қаруларды комиссиялық сатуға бағыттау;

- Қазақстан Республикасының азаматтарына азаматтық қарудың бірлік даналарын әкелу және әкетуге рұқсат;

- түрлі түсті көпмүшелік-көшірмелік аймақтарды, ату тирлерін, ату алаңдарын, аңшылық-спорттық стендтерді, белгілік-нақыштық шеберханаларды ашу және қызмет істеу құқығына рұқсат;

- нашақорлық құралдардың, психотропты заттардың және прекурсорлардың айналымы саласында объектілер мен қоймаларды қолдануға рұқсат;

- өзінің қызметтік міндеттерінің құзыретінде нашақорлық құралдарға, психотропты заттарға және прекурсорларға рұқсат алатын тұлғаларды сәйкес тексеруге байланысты қорытынды;

- қосарлы қолдану өнімдерін жасауға, шығаруға, жөндеуге және қызмет көрсетуге лицензия алуға таласатын есепке алуды бақылауды ұйымдастыру, қосарлы қолдану өнімдерін, жабдықтаушы және қосымша бөліктерін сақтау және тасымалдау кезіндегі белгіленген шарттарды қамтамасыз етуі жөнінде қорытынды;

3) Қазақстан Республикасы ІІМ-не келісімге Астана, Алматы қалаларының ІІД-мен, облыстардың ІІД-ң және ІІБ-ң бастықтарының және олардың орынбасарларының қол қойған, лицензиялау-рұқсат ету жұмыстың бөлімшесінің қызметіне жетекшілік ететін, қызметтік қаруларды және олардың патрондарын иеленуге лицензия алуға таласатын заңды тұлғаларға қажетті жағдайда қарулар мен олардың патрондары жөнінде мағлұмат дайындайды және жөнелтеді.

7. Ішкі істердің қалалық және аудандық басқармалары береді:

1) жарылғыш заттарды, дәрілерді, улы және радиоактивті заттарды иелену, сақтау (қызмет ету), тасымалдау құқықтарына рұқсат;

2) Қазақстан Республикасы азаматтарына азаматтық қаруларды иелену, сақтау, сақтау және алып жүру (ойық ұнғыдан басқасын) құқығына рұқсат;

3) ерекше жарлықты міндеті бар және күзет қызмет субъектілеріне қызметтік қаруларды (ойық ұнғыдан басқа) сақтау және алып жүру құқығына рұқсат;

4) түрлі түсті көпмүшелік-көшірмелік аймақтарды, ату тирлерін, ату алаңдарын, аңшылық-спорттық стендтерді, белгілік-нақыштық шеберханаларды ашу және қызмет істеу құқығына рұқсат;

5) нашақорлық құралдардың, психотропты заттардың және прекурсорлардың айналымы саласында объектілер мен қоймаларды қолдануға рұқсат;

6) өзінің қызметтік міндеттерінің құзыретінде нашақорлық құралдарға, психотропты заттарға және прекурсорларға рұқсат алатын тұлғаларды сәйкес тексеруге байланысты қорытынды;

7) қаруларды комиссиялық сатуға бағыттау;

8) ерекше жарлықты міндеті бар заңды тұлғаларға және күзет қызметінің субъектілеріне қызметтік қаруларды (ойық ұнғыдан басқасын) иелену құқығына лицензия.

8. Көліктегі ішкі істер органдары:

1) ұсынады:

- ерекше жарлықты міндеті бар заңды тұлғаларға және күзеттік қызметтің субъектілеріне қызметтік қаруларды және олардың патрондарын иелену құқығына лицензия;

- күзет қызмет субъектілеріне қызметтік қаруларды сақтау және алып жүру құқығына рұқсат;

2) қызметтік қаруларды және олардың патрондарын иеленуге лицензия алуға құқылы болуға таласатын заңды тұлғаларға қарулар мен олардың оқ дәрілерінің қажеті көлемде болуы жөнінде мағлұматтарды келісімге дайындап, жөнелтеді.

9. Қызметтік ойық ұнғылы қаруларды сақтау және алып жүру құқығына рұқсат және қолдануына лицензия алу Астана, Алматы қалаларының ПД-нің, облыстық және көліктік ПБ-н, ПД-н қоғамдық қауіпсіздік басқармасының бастықтарымен және лицензиялау-рұқсат ету жұмыстардың бөлімшелерінің қызметіне жетекшілік ететін олардың орынбасарларымен қол қойылады.

10. Қызметтік қаруларды сақтауға және алып жүруге ішкі істер органдарымен берілетін рұқсаттарда “рұқсат тек қызметтік міндеттерді атқару кезінде ғана жарамды” деген таңбалы штамп қойылады.

ҚР-н ішкі істер органдарында лицензиялау-рұқсат ету қызметті ҚР ІІМ әкімшілік полициясының комитеті облыстық және көліктегі ПД және ПБ қоғамдық қауіпсіздік басқармалары орындарында лицензиялау-рұқсат ету жұмыстардың бөлімшелері арқылы жүзеге асырады.

Лицензиялау-рұқсат ету жұмыстың штаттық лауазымды инспекторлары жоқ ішкі істер органдарында бұл желі бойынша қызметтер, лицензиялау-рұқсат ету жұмысты және олар бойынша сынақтар тапсыруды реттемелейтін нормативтік-құқықтық актілерді оқытудың облыстық және көліктегі ПБ мен ПД-нің қоғамдық қауіпсіздік басқармаларында олар ІІО-н аймақтық полиция инспекторларының және қызметтік инспекторлардың жетекшілігімен он күндік сынақ мерзімін өткеннен кейін кәсіби қатынаста дайындалған бөлімше жұмыскерлеріне жүктеледі.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйе қызметкерлерін қызметі бойынша тағайындау немесе орнын ауыстыру көліктегі ПД, ПБ, ПД қоғамдық қауіпсіздік басқармасының жетекшілерімен келісіледі.

Лицензиялау-рұқсат ету жүйені жүзеге асыратын қызметкерлердің қызметін бақылау қоғамдық қауіпсіздік бөлімшелерінің, бөлімдерінің, басқармаларының жетекшілеріне, ішкі істер қалалық, аудандық, желілік органдарының бастықтарына жүктеледі(кейін – қалалық-аудандық-желілік органдар).

Учаскілік полиция инспекторлары лицензиялау-рұқсат ету желі бойынша Учаскелік полиция пунктiнiң жұмысын ұйымдастыруға жауапты учаскелік полиция инспекторларының, учаскелік полиция инспекторлары мен олардың көмекшілерінің қызметін ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2015 жылғы 29 желтоқсандағы № 1095 бұйрығына сәйкес шараларды жүзеге асырады[8].

Лицензиялау-рұқсат ету жұмысты жүзеге асыру бойынша учаскелік полиция инспекторларының жұмысын бақылау ішкі істердің қалалық,

аудандық, линиялық органдарының бастықтарына және олардың орынбасарларына жүктеледі.

Ішкі істер органдарында лицензиялау-рұқсат ету жүйені жүзеге асыратын қызметкерлер өз қызметінде басқа да қызмет орындарымен, сонымен қатар мемлекеттік және қоғамдық ұйымдармен байланыста болады.

Лицензиялау-рұқсат ету жұмысты жүзеге асыру бойынша ішкі істер органдарының қызметкерлерінің қызметі Қазақстан Республикасының заңнамаларын, Қазақстан Республикасы ІІМ-ң бұйрықтары мен нұсқауларын қатаң түрде сақтауға негізделген.

Лицензиялау-рұқсат ету жұмысты жүзеге асырушы қызметкер, өзінің қызметін ішкі істер органының жұмысының жоспарына немесе жеке жоспарына сәйкес ұйымдастырады.

Лицензиялау-рұқсат ету жұмысты жүзеге асырушы қызметкер өз қызметінде:

1) Атыс қаруы бар немесе лицензиялық-рұқсаттық жұмыстың тәртіптері таралған заттар мен құралдармен жұмысқа кіргізілген азаматтардың қатарынан қоғамдық тәртіпті бұзушылар жөнінде ішкі істер органдарының кезекші бөлімдерінің немесе медициналық айықтырғыштардың ақпараттарын қолдану;

Лицензиялау-рұқсат ету жұмыстың тәртіптері таралған заттар мен құралдармен жұмысқа кіргізілген тұлғалар немесе қару иелері жөніндегі тұспалдаулар, көші қон және криминалдық полиция қызметтерінің, тергеушінің, учаскелік полиция инспекторларының, кәмелет жасқа толмағандардың ісі бойынша учаскелік полиция инспекторларының, полицияның желілік бөлімшелерінің, полицияның штаттан тыс қызметкерлерінің, қоғамдық қауымдастық және ұйымдардың мүшелерінің ақпараттары;

- лицензиялау-рұқсат ету қызметтің сұрақтарына қатысты заңды және жеке тұлғалардан алынған басқа да мағлұматтар.

2) басқа да қызметтердің және ішкі істер органдарының бөлімшелерінің жұмыскерлерімен, сәйкес министрліктердің, ведомствалардың, ұйымдардың, аңшылық қауымдастықтардың өкілдерімен, қоршаған ортаны және табиғи ресурстарды қорғау бойынша мемлекеттік инспекторлармен, басқа да мемлекеттік және қоғамдық ұйымдармен өзара әрекет ету;

3) заттар мен құралдарды иелену, сақтау, тіркеу, тасымалдау, қолдану, есепке алу тәртіптерін реттемелейтін нормативтік актілерді, сонымен қатар, оларды қолданғаны үшін жауапкершілікке тартылатынын ескерте отырып, осы мақсаттарды бұқаралық ақпарат құралдарын пайдалана отырып, заңнамаларды түсіндіру бойынша әрдайым жұмыстар жүргізу.

Лицензиялау-рұқсат ету жұмысты жүзеге асыратын қызметкерге азаматтарды, кәсіпорындар, мекемелер және ұйымдар өкілдерін қабылдау ыңғайлылығы үшін ішкі істер органдарының ғимаратында бірінші қабатта орналасқан және телефондық байланыспен жабдықталған жеке қызметтік бөлме беріледі.

Лицензиялау-рұқсат ету жұмысты жүзеге асыратын қызметкердің бөлмесіне кіре берісте түрлі рұқсаттар мен лицензияларды беру кезінде толтырылатын үлгілерімен, сонымен қатар лицензиялау-рұқсат ету жүйенің тәртібін бұзған үшін жауапкершілікті ескертетін нормативтік актілерден тұратын үзіндіден тұратын стендтермен безендіріледі.

Ішкі істер органдарында лицензиялау-рұқсат ету жұмыстың сұрақтары бойынша азаматтар мен кәсіпорын, мекеме, ұйым өкілдерін қабылдау жұмасына кем дегенде екі рет жүзеге асырылады, соның ішінде бір рет кешкі уақытта, сонымен қатар, айына екі рет – демалыс күндері. Азаматтарды және кәсіпорындардың, мекемелердің, ұйымдардың өкілдерін қабылдауды тіркеу лицензиялық-рұқсаттық жүйенің сұрақтары бойынша азаматтарды және ұйымдардың, кәсіпорындардың, мекемелердің өкілдерін қабылдауды тіркеу журналы бойынша жүргізіледі.

Лицензиялау-рұқсат ету жұмысты аймақ сайын жүзеге асыратын қызметкерлер лицензиялау-рұқсат ету жұмыстың әсерінде болатын объектілерді тексерумен байланысты шаралар жоспарын құарстырады.

Жоғарыда айтылған объектілердің жоспарлары мен кескіндері ішкі істер органдарының бастықтарымен және олардың орынбасарларымен нақтыланады.

Рұқсат және лицензиялар бланктері қатаң есеп беру құжаттары болып табылады және типографиялық әдіспен нөмірленіп түптестірілу керек.

Заттарды және құралдарды иелену, сақтау, есепке алу, тасымалдау, қолдану, сақтаумен байланысты тұлғаларды жұмысқа өткізу олардың алдын-ала жан-жақты және толық ішкі істер органдары тексергеннен кейін кәсіпорын, мекеме, ұйым әкімшілігімен немесе оқу орнымен жүзеге асырылады.

Тұлғаларды ұйымдар мен мекемелер жетекшілік жұмыстарына өткізуге келісім беру үшін ішкі істердің аумақтық органдарына келесідей құжаттарды ұсынады:

1) тегін, атын, әкесінің атын, туған күнін, туған жерін және мекен-жайын көрсету арқылы тұлғалардың тізімі;

2) тұлғаның осы нақты бір жұмысқа жарамдылығын, сотталмағандығын куәландыратын анықтама (психоневрологиялық, нашақорық диспансерлердің анықтамалары);

3) көру қабілетіне байланысты кемшіліктердің жоқтығын растайтын, кері көрсеткіштердің жоқтығын куәландыратын анықтама және қаруды қауіпсіз қолдану тәртібі жөнінде алған білімін нақтылайтын құжат (тек қана қаруды қолдануға рұқсат алған кезде ғана ұсынылады).

Басқа жағдайларда жұмыстың және қызмет көрсетудің жеке түрлерімен байланысты басқа да қажетті құжаттар сұралуы мүмкін.

Лицензиялау-рұқсат ету жұмысты жүзеге асыратын қызметкерлер, хат түскеннен бері бір ай мерзімінде көрсетілген тұлғаларды ішкі істер органдарының тіркеуі және мекен-жайлары бойынша тексереді.

ПО заттар мен құралдарға рұқсат бермейді, сонымен қатар, қаруды иеленуге және сақтауға рұқсат беруге тыйым салады, егер тұлға:

1) көру қабілетінің бұзылуымен, психикалық аурулармен, маскүнемділікпен немесе нашақорлықпен байланысты медициналық тұжырымдамасын көрсетпесе;

2) заңды тәртіпте қасақана қылмыс жасағаны үшін сотталу мерзімі өтелмеген немесе соттылығы жойылмаған;

3) тұрақты мекен-жайы болмаса;

4) 18-жасқа толмаса;

5) қызметтік қаруға рұқсатты дайындау кезінде 21жасқа толмаған болса, тек күзет қызметінің субъектілеріне ғана;

6) жыл шамасында екі немесе одан да көп рет әкімшілік жауапкершілікке тартылған болса;

7) қаруға рұқсат алу кезінде, қаруды сақтауға қажетті жағдайы жоқ (қаруды басқа адамдардың алуына мүмкіндік бермейтін сейф, металл шкафы немесе басқа да құрылғының болмауы) немесе ішкі істер органдарына қаруды қауіпсіз пайдалану бойынша алған білімен нақтылайтын құжаттарды ұсынбаса;

Заттар мен құралдарды иеленумен, сақтаумен, есепке алумен, қолданумен, тасымалдаумен, күзетумен байланысты жұмысқа өткізілген тұлғалардың тізімі ішкі істер органдарының бастығымен және оның орынбасарымен келісіледі.

Заттар мен нәрселерді иеленумен, сақтаумен, есепке алумен, қолданумен, тасымалдаумен, күзетумен байланысты жұмысқа тұлғаның өтуіне кедергі келтіретін жағдай болса, ішкі істер органдары жазбаша түрде мекеме, ұйым немесе кәсіпорын әкімшілігіне мәлімдейді.

Лицензиялау-рұқсат етужүйенің әсерінде болатын заттар мен құралдарды сақтауға арналған барлық қоймаларды, сақтау орындарын және ғимараттарды алғашқы қабылдау құрамы қызығушылық танытқан ұйымдардың, ішкі істер органдарының, мемлекеттік өртке қарсы қызметінің, сонымен қатар, объектінің түріне байланысты санитарлық эпидемиологиялық, тау-кен техникалық, экологиялық қадағалау өкілдерінен тұратын комиссиялармен жүзеге асырылады.

Зерттеу нәтижелеріне сәйкес рұқсатты беру үшін негіздердің бірі болып табылатын актпен дайындалады.

Тексерістерді тағайындау жөніндегі барлық актілер Қазақстан Республикасының Бас Прокуратурасының құқықтық статистика және арнайы есепке алу бойынша Комитеттің аумақтық органында алдын-ала тіркелуге жатады, ал Комитет бөлімшесі жоқ қалаларда және аудандарда – осы қалалар мен аудандардың прокурорларында.

Лицензиялау-рұқсат етужүйе таратылатын объектілердің қызмет етуіне, заттар мен құралдарды иеленуге, тасымалдауға, сақтауға рұқсат заңды тұлғаларға олардың жетекшілерінің немесе басқа да уәкілетті тұлғалардың жауапкершілігімен беріледі.

Ішкі істер органдары заттар мен құралдарды оларды сақтау мен қолдану орындары бойынша рұқсат береді.

Заңды және жеке тұлғаларға атыс қаруды иелену құқығына рұқсат немесе бір мәртелік лицензия үш ай мерзіміне беріледі, ал басқа да заттар мен құралдарды иелену және тасымалдау құқығы алты айға дейінгі мерзімге беріледі, ал мерзімі аяқталған жағдайда, дәл сондай мерзімге қайта ұзартылады.

Заттарды және құралдарды сақтаумен объектілердің қызмет етуіне рұқсат үш жылға беріледі.

Жарылғыш заттар мен материалдарды сақтау объектілеріне рұқсат мемлекеттік қалалық техникалық қадағалау органымен берілген қолданылуға куәліктің әрекет ету мерзімі аспайтын мерзімге беріледі.

Лицензияны және рұқсаттарды қайта дайындауға негіз болып табылады: олардың әрекет ету мерзімінің аяқталуы, мекен-жайының өзгеруі, заңды тұлғаның атауы, атына рұқсат немесе лицензия берілген жетекшінің өзгеруі, сақтау орнының, заттардың және нәрселердің, қойманың аумағының өзгеруі.

Қорытыноды

Сонымен ішкі істер органдарының лицензиялау-рұқсат ету қызметі қару, оқ-дәрі, жарылғыш заттар мен материалдар айналымы саласындағы әкімшілік құқық қатынастарымен ғана шектелмейді. Аталған құқық қатынастары төменде көрсетілген салалардағы лицензия мен рұқсат беру мәселелерін де қамтиды:

- 1) есірткілік құралдар, психотроптық заттар мен прекурсорлар айналымы;
- 2) күшті әсер ететін және радиоактивті заттар айналымы;
- 3) мөртабанды-нақыштылық (штемпельдік-граверлік) қызмет;
- 4) түрлі-түсті бейнедегі көшіру-көбейту техникасын пайдалану;
- 5) дербес және жеке күзет қызметін жүзеге асыру.

«Рұқсат» термині ауызекі тілде көп айтылатын сөз. Сондықтан күнделікті тұрмыста қолданылатын «рұқсатты» полициялық мағынасы бар «рұқсаттан» айыра білу қажет: рұқсаттың бұл түрі, негізінде қоғамдық қауіпсіздікке, қоғамдық тәртіпке, қоғам мен мемлекеттің мүдделеріне қауіп төндіре алатындықтан рұқсат сұралып тұрған мінез-құлыққа құқық нормаларымен тыйым салынғанын сипаттайды. Бірақ, құқықтық тұрғыдан бағалануы атқарушы биліктің уәкілетті органына берілген, белгілі бір жағдайларда, бұл орган осы тұлғаға сұрап жатқан игілігіне (әрекетіне) рұқсат бере алады.

Азаматтық қарудың заңсыз айналымымен қарсы күресуде және оларды қадағалау, тіркеуге алу іздестіру немесе кінәліні қолға түсіруде полиция қызметкерлерінің қоғамдық аймақтағы азаматтармен өзара тығыз байланыста болуы, біздер үшін жағымды нәтижелер алып келетіндігі сөзсіз дәлелденеді.

Сонымен қатар осындай қылмыс түрлерімен күресуге немесе оны ескерту мәселелерін ұйымдастыру немесе шешуге қатысты тәжірбие алмастыру не болмаса кеңесу-семинарларды ішкі істер органдарының әр түрлі қызметтерімен бірлесіп жүйелі түрде өткізілуі қажет.

Ішкі істер органдары қызыметкерлерінің оның жасалу тәсілдері немесе әдістеріне қарсы күресудегі қызыметтік деңгейін көтеру үшін олар, заң оқу орындары тыңдаушылары мен студенттерінің теориялық және тәжірбиелік тұрғыда оқып тануына сәйкес, оқу істерін жүргізуді қамтамасыз ететін (мысалы, қылмыстық құқық, криминология, криминалистика, қылмыстық іс жүргізу немесе т.б.) қажетті әдістемелік құжаттарға түзетулер не түсіндірмелер енгізуі жөн болар еді.

Азаматтық қарудың заңсыз айналымы шараларына қарсы теріс жүріс-тұрысты адамдармен байланысқан виктимологиялық жағдайлардың тұрғысын жою үшін, әсіресе қаруға ұлықсат беру жүйесі құрылымдары барлық мүмкіндіктерге сәйкес, ережені бұзған қару иелеріне ережелерінің арнайы нұсқауына сәйкес әкімшілік шара қолдануы тиіс.

Қарудың заңсыз айналымымен күресті жеделдету үшін жүйелі түрде «Құрық», «Қару», «Құқықтық тәртіп» деген жедел профилактикалық іс – шаралар жүргізіледі. Бұл іс- шаралар өзінің нәтижелерін беріп жатыр, сонда да толықтай тиімді емес.

Азаматтық қарудың заңсыз айналымының алдын алуда ішкі істер органдарының қызметкерлері, учаскелік инспекторлар қызметі ерекше орын алады. Егер, неғұрлым тез арада қарудың заңсыз айналымы туралы ішкі істер органдарына хабар берсе, соғұрлым олар кінәліні ұстайды немесе зардаптардың келтірілуіне жол бермейтін шараларды қолданады.

Осы аталған мәселелерге қатысты негативті жағдайларды жою үшін, тиісті рқсат беру жүйесі органдары ескертпені белгілеу дұрыс болып танылатын сияқты және осы ескертпені, қаруды пайдалану иелеріне бағыттап олардың арнайы ережелерді қатаң орындауларына талап қойылуы тиіс.

Мұндай шараны қолдану арқылы қоғамның қауіпсіздігін, яғни осындай қылмыстардың түрлеріне деген жауаптылығын жоғарылату белгілері орын алар еді. Олармен жоғалған немесе ұрланған қаруларды немесе тиым салынған (алынып қойған) қаруларды тіркеуге ала отырып, сол адамдардың куәлігін ескеру мен тіркеуге алу сияқты шараларды тыңғылықты жүзеге асыру мен бақылауға алуы қажет.

Сонымен қатар, ішкі істер органдары жағынан, қарудың иегерлеріне пайдаланатын қаруларын арнайы сақтау ережелерін сақтауы туралы қойылатын талаптарды күшейтуі қажет. Осы күнге дейін, қарудың арнайы сақтау орындарымен қамтамасыз етілу деңгейінің төмендігі күрделі мәселені құрап отыр. Бұл күрделі мәселелер белгісінің бірінші бөлігі болып, нормалар мазмұнына қатысты барлық ережелерге сәйкес талаптардың дұрыс қойылмауы.

Азаматтық қарудың сақталуын бақылауды ішкі істер органдары жүзеге асырады. Азаматтардың азаматтық қаруды үй жағдайларында сақтаудың ережелерін тексеру ішкі істер органдары жедел-профилактикалық іс-шаралар жүргізген кезеңдегі тексерулерді қоспағанда жылына бір реттен аспай жүргізіледі.

Азаматтық қарудың заңсыз айналымымен күресудегі шарларды ішкі істер органдарымен қолдануда, басқа да шет елдердің қолданған тәжірбиелеріне сүйеніп атқарылуы тиіс. Арнайы ғылыми әдебиеттерде қолданылатын қажетті шаралардың функционалдық ерекшеліктеріне байланысты, қылмыстың жасалу кезіндегі қосымша алдын-алу шараларын айқындауға мүмкіндік беретін жан-жақты ұйымдастыру мәселелері қажет етіледі.

Әдебиеттер

1. ҚР ПО туралы заңы 2014 ж.23 сәуір
2. Ожегов С. И. Словарь русского языка. Под ред. Шведовой М. Ю. - М., 1984.
3. Тугаринов Б. П. Личность и общество. - М., 1965.
4. Агапов А.Б. Административная ответственность: учебник. - М.: «Статут», 2000.
5. Қызметтік және азаматтық қаруларды және олардың оқ-дәрілерін сатуға және иеленуге, сонымен қатар, сақтауға, алып жүруге, пайдалануға, тасымалдауға, әкелуге және әкетуге лицензияларды беру тәртібі Қазақстан Республикасының “Қарудың жеке түрлерінің айналымын мемлекеттік бақылау жөніндегі” Заңымен және Қазақстан Республикасының ПМ-ң N 111 01.03.03ж. бұйрығы.
6. Жекелеген қару түрлерінің айналымына мемлекеттік бақылау жасау туралы Қазақстан Республикасының Заңы 1998 жыл 30 желтоқсан.
7. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 9 наурыз 1998 ж №186 « Бақылануға тиісті нашақорлық құралдар, психотропты заттар мен прекурсорлар жөнінде» қаулысы.
8. Учаскілік полиция инспекторлары лицензиялау-рұқсат ету желі бойынша Учаскелік полиция пунктiнiң жұмысын ұйымдастыруға жауапты учаскелік полиция инспекторларының, учаскелік полиция инспекторлары мен олардың көмекшілерінің қызметін ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2015 жылғы 29 желтоқсандағы № 1095 бұйрығы